

OPINNÄYTETYÖ

Naapurustossa päihteet salliva talotoiminta Sateenkaritaloa koskevien asenteiden selvitys ja kehitystyö

Ella Nyysönen

Yhteisöpedagogi (AMK), järjestö- ja nuorisotyön koulutus
(210 op)

3/2025

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu

Koulutuksen nimi: Yhteisöpedagogi (AMK), Järjestö- ja nuorisotyön koulutus

Tekijät: Ella Nyysönen

Opinnäytetyön nimi: Naapurustossa päihdeet salliva talotoiminta, Sateenkaaritaloa koskevien asenteiden selvitys ja kehitystyö

Sivumäärä: 38 ja 6 liitesivua

Työn ohjaaja: Erja Anttonen

Työn tilaaja: Sirkkulanpuiston toimintayhdistys ry

Opinnäytetyön tilaajana toimii Sirkkulanpuiston toimintayhdistys ry, joka on Kuopiossa toimiva kolmannen sektorin terveyttä ja hyvinvointia tukevia palveluja tarjoava toimija. Opinnäytetyö on tehty Sirkkulanpuiston toimintayhdistyksen Sateenkaaritalolle palvelemaan sitä toiminnan kehittämisessä. Opinnäytetyö keskittyy selvittämään Kuopiossa sijaitsevan Linnanpellon asuinalueen asukkaiden asenteita Sateenkaaritalosta osana naapurustoa ja sen toiminnasta.

Sateenkaaritalolla järjestetään tuetun asumisen lisäksi päihde- ja mielenterveysongelmista kärsiville ihmisille yhteisöllistä toimintaa. Toiminta on päihdeet sallivaa, minkä vuoksi naapurustossa voi olla negatiivisia ennakko-oletuksia taloa kohtaan. Kyselyn tuottama aineisto antoi tästä hyvän kuvan.

Tutkimusmenetelmänä opinnäytetyössä käytettiin verkkokyselyä, joka toteutettiin anonyyminä. Kysely jaettiin Linnanpelto, Kuopio Facebook-ryhmässä. Kyselyyn tavoitti 73 ihmistä. Kyselyssä tiedusteltiin vastaajan tietoa Sateenkaaritalon toiminnasta, kohtaamisista asiakkaiden ja henkilökunnan kanssa ja erilaisia asenne kysymyksiä. Tuloksia tarkastellaan numeraalisesti ja tukeutuen nostettuihin kommentteihin aineistosta.

Työn tietoperustassa käsitellään stigman lisäksi matalankynnyksen toimintaa, päihdetyötä ja syvemmin sen haittoja vähentävää työmuotoa. Tietoperustaa on käytetty kyselylomakkeen luomisen apuna. Tietoperustan lisäksi opinnäytetyössä on esitelty käytetty tutkimusmenetelmä ja aineiston analyysin menetelmät.

Opinnäytetyö antoi tilaajalle kuvan Sateenkaaritalosta naapuruston näkökulmasta. Kyselyn antamasta aineistosta kerättiin tilaajalle kehityskohtia ja kehitysideoita omaksi luvukseen opinnäytetyöhön.

Asiasanat: kynnyksetön palvelu, stigma, päihdetyö, haittoja vähentävä työ

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences

Name of the Degree Programme: Bachelor of Humanities, Degree programme in NGO and youth work

Author: Ella Nyysönen

Title: Intoxicant-permissive house activity in the neighborhood, survey and development

Number of Pages: 38 and 6 attachment pages

Supervisor: Erja Anttonen

Commissioned by: Sirkkulanpuiston toimintayhdistys ry

The commissioning party of this thesis was Sirkkulanpuisto toimintayhdistys ry, which is a third sector organization in Kuopio that provides services that support the health and well-being of people with substance abuse and mental health problems. This thesis has been made for Sateenkaaritalo of the Sirkkulanpuisto toimintayhdistys to serve it in the development of operations. The thesis focuses on finding out the attitudes of the residents of Linnanpello residential area in Kuopio about Sateenkaaritalo part of the neighbourhood.

In addition to providing housing, Sateenkaaritalo organizes community activities for people with substance abuse and mental health problems. The activities are substance-permissive, which may contribute to negative preconceptions about the house in the neighborhood. The survey material provided a clear picture of what the situation were now.

The research method used in this thesis was an anonymous online survey, which was distributed in the Linnanpelto, Kuopio Facebook group. A total of 73 people responded to the survey. The survey gathered information about knowledge of the activities that Sateenkaaritalo provides, respondents' encounters with customers and staff, as well as various attitude-related questions. The results were analyzed numerically and based on the respondents' comments.

In addition to addressing stigma, the theoretical framework of this study covers low-threshold services, substance abuse work, and harm reduction approaches. This framework was used as a basis for designing the survey. Furthermore, the thesis presents the research methodology used and the methods of data analysis.

The thesis gave the commissioning party an image of Sateenkaaritalo from the perspective of the neighborhood. From the material provided by the survey, development points and development ideas were collected for the client for their own chapter in the thesis.

Keywords: thresholdless operation, stigma, alcohol and drug work, harm reduction

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	6
2	TILAAJAN ESITTELY	8
	2.1 Sirkkulanpuiston toimintayhdistys ry	8
	2.2 Sateenkaaritalo ja Onni-toiminta	8
	2.3 Opinnäytetyön tarve.....	10
3	TIETOPERUSTA.....	11
	3.1 Päihdetyö	11
	3.2 Haittoja vähentävä ja korjaava työ.....	13
	3.3 Matalan kynnyksen toiminta ja kynnyksettömyys.....	14
	3.4 Stigma	15
4	KYSELYLOMAKE JA SEN KÄYTTÖ	17
	4.1 Kyselytutkimus	17
	4.2 Kyselyn laatiminen ja toteutus.....	18
	4.3 Kyselyn analyysimenetelmät	20
5	AINEISTON ANALYYSI	21
	5.1 Sateenkaaritalon toiminnasta tietäminen	21
	5.2 Kohtaamisia Sateenkaaritalon henkilökunnan ja asiakkaiden kanssa	22
	5.3 Tunteuksia Sateenkaaritalon toiminnasta	24
	5.4 Kehityskohteet ja kehitysehdotukset.....	28
6	YHTEENVETO	30
	6.1 Tulokset	30

6.2 Tilaajalle ja mitä tällä tehdään	31
7 POHDINTA.....	33
7.1 Luotettavuus.....	33
7.2 Tilaajan palaute.....	34
7.3 Lopuksi	34
LÄHTEET	35

1 JOHDANTO

Tammikuussa 2025 toteutin Kuopion Linnanpellon naapurustolle kysely, joka koski naapuruston asenteita Sateenkaaritaloa kohtaan. Sateenkaaritalolla järjestetään tuetun asumisen lisäksi päihde- ja mielenterveysongelmista kärsiville ihmisille yhteisöllistä toimintaa. Toiminta on päihteet sallivaa, minkä vuoksi naapurustossa voi olla negatiivisia ennakko-oletuksia taloa kohtaan. Kyselyn tuottama aineisto antoi tästä hyvän kuvan.

Naapuruston ottaminen näkökulmaksi on ajankohtainen valinta, sillä huumeiden käyttöhuoneet puhuttavat mediassa. On tärkeää huomioida myös toiminnan vaikutus kohderyhmän ulkopuolelle ja pitää naapurustosuhteet mutkattomina. Vaikka työ on toteutettu vain pienelle asuinalueelle, on se yleistettävissä isommalle kohderyhmälle. Tällaisilla töillä luodaan hyvää pohjaa yleiselle keskustelulle aiheesta.

Opinnäytetyön tilaajana toimii Sirkkulanpuiston toimintayhdistys ry, joka on Kuopiossa toimiva kolmannen sektorin terveyttä ja hyvinvointia tukevia palveluja tarjoava toimija. Opinnäytetyö on tehty Sirkkulanpuiston toimintayhdistyksen Sateenkaaritalolle palvelemaan sitä toiminnan kehittämisessä. Järjestö tarjoaa asumispalveluita päihde- ja mielenterveydenhaasteista kärsiville aikuisille. Tämän lisäksi heillä on laajaa kansalaistoimintaa pyrkimässä ehkäisemään syrjäytymistä ja asunnottomuutta. Sirkkulanpuiston arvoja ja lähtökohtia ovat muun muassa inhimillisyys, tukeminen ja tasa-arvo.

Opinnäytetyö keskittyy selvittämään Kuopiossa sijaitsevan Linnanpellon asukkaiden asenteita Sateenkaaritalosta ja sen toiminnasta osana naapurustoa. Työssä käsitellään stigman lisäksi matalankynnyksen toimintaa, päihdetyötä ja syvemmin sen haittoja vähentävää työmuotoa. Opinnäytetyön luku viisi käy läpi naapurustolle toteutetun kyselyn tuloksia. Tuloksia tarkastellaan numeraalisesti ja tukeutuen nostettuihin kommentteihin aineistosta.

Tutkimusmenetelmänä opinnäytetyössä käytettiin verkkokyselyä, joka toteutettiin anonyyminä. Anonyymillä kyselyllä pyrittiin luomaan vastaajalle turvallinen olo kertoa rehellisesti omista kokemuksistaan ja asenteistaan. Kyselyssä tiedusteltiin vastaajan tietoa toiminnasta, kohtaamisista asiakkaiden ja henkilökunnan kanssa ja erilaisia asennekysymyksiä. Näiden lisäksi vastaajalle oli vapaaehtoista jättää kehitysideoita, mitä haluaisi tulevaisuudessa nähdä toteutuvan. Konkreettisia kehitysehdotuksia on esitelty tarkemmin luvussa kuusi.

Toisessa pääluvussa esitellään tilaaja ja avataan opinnäytetyön tarvetta sekä lähtökohtia. Kolmas pääluku koostuu opinnäytetyön tietoperustasta. Tietoperustassa esittelen päihdetyötä ja haittoja vähentävää työmuotoa sekä matalankynnyksen toiminnan periaatetta. Näiden lisäksi luvussa on syvennytty stigmaan ja sen merkitykseen. Tietoperustan jälkeen esittelen kyselyssä käytetyn tutkimusmenetelmän ja kyselyn rakenteen sekä sen luomisen prosessin. Luku viisi käsittää aineiston katsauksen ja luku kuusi sisältää kyselyn tulosten yhteenvedon lisäksi tilaajalle annetut konkreettiset kehitysehdotukset. Viimeisessä luvussa käsitellään opinnäytetyön luotettavuus ja pätevyys. Luku seitsemän sisältää myös tilaajalta saadun palautteen ja oman reflektion työstä sekä loppusanat.

2 TILAAJAN ESITTELY

2.1 Sirkkulanpuiston toimintayhdistys ry

Sirkkulanpuiston toimintayhdistys ry on vuonna 1983 perustettu kuopiolainen kolmannen sektorin toimija, joka tuottaa asumispalveluja mielenterveys- ja päihdeongelmaista kärsiville aikuisille. Kansalaisterveysjärjestönä Sirkkulanpuiston toimintayhdistys tarjoaa erilaisia matalan kynnyksen hanke- ja kehittämistoimintaa, joidenka tarkoituksena on pyrkiä ehkäisemään asunnottomuutta, syrjäytymistä ja lisätä osallisuutta yhteiskuntaan. Tarkoituksena on pyrkiä auttamaan ihmisiä, jotka kärsivät huono-osaisuudesta tai ovat tuen tarpeessa. (Sirkkulanpuiston toimintayhdistys ry 2024a.)

Vuosien aikana Sirkkulanpuiston toimintayhdistys ry on pitäytynyt samassa päämäärässään ja edistänyt sitä monin tavoin. Tarkoituksena yhdytyksellä on tarjota tuki- ja asumispalveluja päihdeongelmista kärsiville, asunnottomille ja syrjäytymisvaarassa oleville sekä mielenterveyskuntoutujille. Tämän lisäksi yhdistys toteuttaa monenlaista vapaaehtoistoimintaa sekä osallistuu alueelliseen kumppanuus- ja kehitystyöhön. Yhdistys osallistuu ostopalveluna Pohjois-Savon hyvinvointialueen sosiaalipalvelujen tuottamiseen. (Sirkkulanpuiston toimintayhdistys ry 2024a.)

2.2 Sateenkaaritalo ja Onni-toiminta

Sateenkaaritalo sijaitsee Kuopion keskusta läheisyydessä, Linnanpellon asuinalueella ja se on Sirkkulanpuiston toimintayhdistyksen vanhimpia toimipisteitä. Sateenkaaritalo on ollut paikallaan jo 1990-luvulla ja se on myöhemmin rakennettu uudestaan. Sateenkaaritalolla on kahdeksan asuntoa, jotka on tarkoitettu tuettua asumista tarvitseville päihde- ja mielenterveysongelmista kärsiville aikuisille. Sateenkaaritalo on päihteet salliva, eikä siellä asuminen tai toimintaan osallistumien vaadi päihteettömyyttä. Vaikka talo ja toiminta ovat päihteet sallivia, on asiakkaalla oltava osallistumiseen soveltuva kunto ja mielentila, jotta toiminnan turvallisuus voidaan taata kaikille. Talon yhteisissä tiloissa tai piha-alueessa ei myöskään saa päihtyä lisää. (Sirkkulanpuiston toimintayhdistys 2024b.)

Talolla korostetaan yhteisöllisyyttä ja tasa-arvoisuutta. Vaikka yhteisöllisyys on iso osa Sateenkaaritalon arkea, jokainen asukas ja hänen yksilölliset tarpeensa huomioidaan erikseen. Sateenkaaritalolla on kahdeksan tuetun asumisen asuntoa ihmisille, jotka tarvitsevat tukea ja apua elämänhallintaan. Sateenkaaritalolta hoidetaan myös yhdistyksen välivuokrausasuntojen asioita, jotka sijaitsevat aivan talon läheisyydessä. (Sirkkulanpuiston toimintayhdistys 2024b.) Asuntojen lisäksi talolta löytyy yhteinen oleskelutila sekä sauna ja pyykinpesumahdollisuus. Talon yhteiset tilat ovat asukkaille avoinna päivittäin kahdeksasta neljään pois lukien perjantai, jolloin työntekijät poistuvat kello kahdelta. Keskiviikko on talon asukkaiden oma päivä, jolloin asumisen ohjaajat pyrkivät toteuttamaan asukkaille heidän toivomaansa ohjelmaa. Ohjelma saattaa vaihdella elokuvan katselusta pääsiäisvitsojen koristeluun. Sateenkaaritalon katon alla asumispalveluiden lisäksi toimii Onni-toiminta, mikä lisää asiakaskuntaa talossa ja sen pihapiirissä.

Onni-toiminta on Sateenkaaritalolla maanantaisin, tiistaisin ja torstaisin kahdeksasta neljään, ja aamupalaa tarjoillaan kahdeksasta yhdeksään avoimena kaikille. Onni-toiminnan tarkoituksena on auttaa yksilön yhteiskunnallisessa kiinnittymisessä ja osallisuuden kokemuksen vahvistamisessa ja sen toiminta, kuten Sateenkaaritalonkin, on päihteet salliva. Avoimen toiminnan päivät koostuvat yhteisestä puuhastelusta kuten pelailusta, bingoilusta tai tietovisoista sekä mahdollisuudesta saunoa Sateenkaaritalon saunassa. Torstaisin talolla tarjotaan lämmin ruoka, normaalin aamupalan lisäksi. Tiistait ovat tyypillisesti varattuja yksilöllisempään ohjaukseen ja tällöin on mahdollista saada apua ja tukea esimerkiksi virastoasioissa. Työntekijä auttaa muun muassa Kelaa ja pankkia koskevissa asioissa, mutta on myös paikalla juttuseurana. Onni-toimintaa tapahtuu tarvittaessa ympäri Kuopiota, eikä keskity vain Sateenkaaritalolle. Kesäaikaan Onni-toiminta antaa mahdollisuuksia erilaisiin liikuntamuotoihin kuten jalkapalloon. (Sirkkulanpuiston toimintayhdistys 2024c.)

Onni-toiminnassa keskitytään yhteisöllisen talotoiminnan ja yksilöllisen ohjaamisen lisäksi vaikuttamistyöhön. Vaikuttamistyötä tehdään usein yhdessä muiden toimijoiden kanssa ja Onni-toiminta on osana erilaisia työryhmiä ja kumppanusverkostoja. Vaikuttamistyötä pyritään tekemään erilaisin menetelmin, kuten sosiaalisen median kautta tai Lahjoita lämpöä kampanjalla. Onni-toiminta ja Sirkkulanpuiston toimintayhdistys ry on mukana monissa tapahtumissa, mitkä tuovat näkyvyyttä heidän asiakaskuntaansa ja siihen kohdistuviin haasteisiin ja muutoksiin. Hyviä esimerkkejä näistä on esimerkiksi Järjestötori ja Asunnottomien yö.

2.3 Opinnäytetyön tarve

Sirkkulanpuiston toimintayhdistys ry:n Sateenkaaritalo sijaitsee Linnanpellolla Kuopiossa osana muuta naapurustoa. Sateenkaaritalo on päihteet salliva yhteisö. Alueella asuu kaikenikäisiä, eri elämän tilanteissa olevia ihmisiä. Naapurustosta löytyy myös koulu ja päiväkotit. Päihteiden käyttö saattaa näkyä suurestikin talon ulkopuolelle ja se, miten se näkyy ja kuinka se vaikuttaa naapureiden käsitykseen talosta sekä siellä tapahtuvasta toiminnasta halutaan nyt selvittää. Naapurustossa asuvilla ei välttämättä ole tietoa talolla tapahtuvasta työstä ja toiminnasta.

Kartoituksen avulla halutaan selvittää naapuruston mielikuvia sekä asenteita ja saada tietoon mahdollisissa kehityksen kohteita. Työ muodostuu naapuruston mielipiteiden kartoituksesta asuinalueella ja toiminnan kehittämistä kartoituksen pohjalta. Kartoitus sekä mahdolliset toimenpiteet tulee olemaan tulevien hankkeiden tai hankeraporttien kannalta tarpeellisia ja niitä voidaan hyödyntää myös vaikutusviestinnän tukena. Opinnäytetyön tavoitteen on luoda Sirkkulanpuiston toimintayhdistys ry:lle kartoitus päihteet sallivan toiminnan vaikutukseen naapurustossa ja luoda sen pohjalta toimintatapoja Sateenkaaritalon imagon parantamiseen ja Sateenkaaritalon kehittämiseen osana naapurustoa.

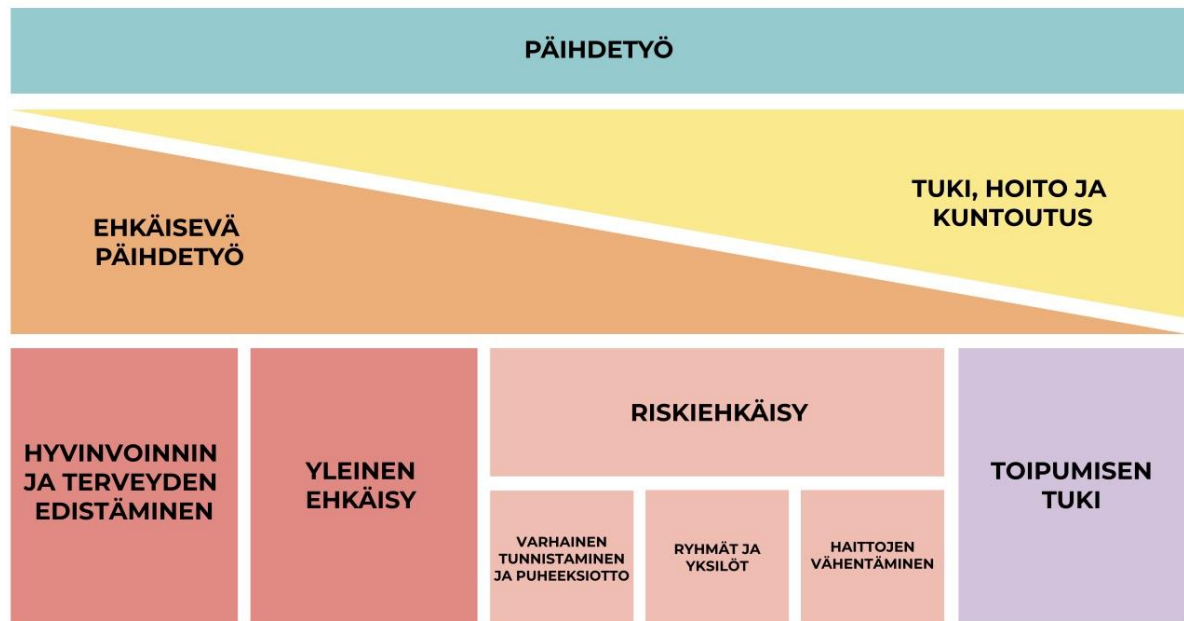
3 TIETOPERUSTA

Tietoperusta luku käsittelee aluksi päihdetyötä ja sen eri työmuotojamuotoja sekä päihdepalveluita. Lisäksi luvussa käsitellään erikseen päihdetyön haittoja vähentävää työtä sekä matalan kynnyksen toimintaa. Viimeiseksi luvussa avataan stigmaa käsitteenä, sen muotoja ja stigman tapaa näkyä yhteiskunnassa.

3.1 Päihdetyö

Päihdetyöhön kuuluu ennaltaehkäisy ja hoito sekä yhteisöjen tukeminen ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen. Päihdetyötä jaotellaan ehkäisevään ja korjaavaan tai haittoja vähentävään päihdetyöhön, varhaisvaiheen päihdetyöhön sekä hoitavaan ja kuntouttavaan päihdetyöhön. Päihdepalvelut ovat osa sosiaalihuoltoa. (Heikkinen-Peltonen, Innamaa & Virta 2014, 61.) Päihdetyötä säätelee ensisijaisesti terveydenhuoltolaki ja sosiaalihuoltolaki, mutta päihdetyötä ohjaavia lakeja säädetään myös muissa laeissa, kuten lastensuojelulaissa. Lain mukaan päihdetyön tarkoituksena ja tavoitteena on vähentää sekä ehkäistä päihteisiiin liittyvää ongelmakäyttöä ja siihen kytköksissä olevia sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja. Edellä mainitun lisäksi tavoitteena on parantaa käyttäjän itsensä toimintakykyä ja turvallisuutta. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023a.) Valtakunnallisella tasolla päihde- ja riippuvuustyön suunnittelusta, ohjauksesta sekä valvonnasta vastaa sosiaali- ja terveysministeriö, kun taas hyvinvointialueet vastaavat työn toteutumisesta (Sosiaali- ja terveysministeriö 2025).

Päihdetyö tarjoaa erilaisia palveluita. Sosiaalihuollon alaisiin päihdepalveluihin kuuluvat neuvonta ja ohjaus. Näiden lisäksi laissa erikseen määritellyt sosiaalipalvelut kuuluvat päihdepalveluihin, joko yleisinä sosiaalipalveluina tai päihdetyön erityispalveluina. (Asetus päihde- ja riippuvuustyöstä 1280/2022 24§.) Erityisillä päihdetyön palveluilla tarkoitetaan kohdennettuja palveluita päihneiden ongelmakäytöstä johtuvaan tuen tarpeeseen. Tällaisia palveluita ovat esimerkiksi asumispalvelut ja erilaiset sosiaalityön muodot. Erityispalveluiden on tarkoitus täydentää muita sosiaalihuollon palveluita, mitä on tarkoitettu tukemaan päihdeettömyyttä tai ongelmakäytön vuoksi tarvittavia palveluita. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2025.)

Kuva 1. Ehkäisevä päihdetyö osana päihdetyön kokonaisuutta. Kuva. Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry (2022)

Ehkäisevällä päihdetyöllä pyritään vähentämään päihteiden kysyntää, saatavuutta ja niistä syntyviä haittoja. Työ kattaa alkoholin ja huumausaineiden lisäksi rahapelaamisen, tupakka ja nikotiinituotteiden käytön ehkäisyn ja vähentämisen. Ehkäisevää päihdetyötä ohjaa oma laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä 523/2015 (Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä 523/2015.) Toiminnan tavoitteena on edistää turvallisuutta terveyttä ja hyvinvointia, huomioiden yksilön ja ympäristön. Ehkäisevällä päihdetyöllä vaikutetaan yksilön lisäksi tämän lähipiiriin ja yhteiskuntaan. Yhteiskuntaan vaikuttaminen näkyy kuinka päihteiden ja rahapelien näkyvyyttä arjessa on vähennetty, esimerkiksi hinnalla, näkyvyydelle ja saatavuudella. (Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry 2025b.) Lain mukaan Ehkäisevän päihdetyön tulee perustua seurantaan ja tieteelliseen näyttöön päihteiden käytöstä ja niistä aiheutuvista haitoista. Työn tulee huomioida myös päihteiden käyttäjiä ympäröivä yhteiskunta. (Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä 523/2015.) Suomessa toimii ehkäisevän päihdetyön järjestöverkosto, mihin kuuluu yli 60 sosiaali- ja terveystieteiden järjestöä. Toiminta on aloitettu vuonna 2012 ja sitä koordinoi EHYT ry. Järjestöverkoston näkyvämpää työtä on vaikutusviestintä ja erilaiset kampanjat kuten Tipaton tammikuu. Ehkäisevän päihdetyön järjestöverkoston tavoitteena on yhteiskunta, jossa kaikilla on mahdollisuus omanlaiseen parhaaseen arkeen. (Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry 2025a.)

Järjestöillä on iso rooli päihdetyössä. Järjestöt tukevat kuntia päihdetyön järjestämisessä ja avun tarjoamisessa. Monet järjestöt toimivat ostopalveluna osana kunnan tai hyvinvointialueen päihdetyötä. Kunta tai hyvinvointialue järjestää arjen tuen palveluita ja hoidollista apua, moni kuitenkin kääntyy järjestöjen puoleen esimerkiksi vertaistuessa. Vertaistuki perustuu vapaaehtoisuuteen. Vertaistuen periaatteena on, että samanlaisia asioita läpikäyneet jakavat kokemuksiaan yhdessä ja tukevat toinen toistaan. Vertaistuki auttaa ymmärtämään, ettei ole yksin tilanteessa. Tarjolla on myös monenlaisia vertaisryhmiä. Päihteiden käytön lisäksi erilaisien sairauksien sairastaville löytyy omia vertaistuki ryhmiä. Sairastavan tai päihteitä käyttävän läheisille löytyy myös omia vertaistukiryhmiä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023b.)

Vertaistuen lisäksi kokemusasiantuntijat ovat todettu osallisuutta, vertaisuutta ja asiakaslähtöisyyttä edistäväksi päihdepaleluissa. Kokemusasiantuntija voi saada asiakkaan itsetuntoa ja minäpystyvyyttä nostettua. (Martin & Soronen 2023.) Kokemusasiantuntijana on kokemusasiantuntijakoulutuksen käynyt ihminen, kenellä on henkilökohtaista kokemusta esimerkiksi sairaudesta, riippuvuudesta tai kohderyhmille suunnattujen palveluiden käyttämisestä. Koulutus kestää keskimäärin noin kahdeksan kuukautta ja on 20 opintopisteen suuruinen. (Opintopolku 2025.)

3.2 Haittoja vähentävä ja korjaava työ

Harm reduction eli haittojen vähentäminen käsitteenä ja työmuotona alkoi Suomessa näkyä 1990-luvun lopulla ensimmäisten hoitopisteiden muodossa (Perälä 2012, 33). Monimuotoisena käsitteenä haittoja vähentävälle työlle on vaikea saada yhtä määritelmää ja sen määrittely saa aikaan keskustelua alan ammattilaisen keskuudessa. Yksinkertaisuudessaan haittoja vähentävä työmuoto pyrkii auttamaan henkilöä hänelle ja ympäristölleen haitallisen ja vahingoittavan tavan vähemmän vahingoittavaksi ja elämän laatua parantavaksi. (Harm reduction international 2025.)

Haittoja vähentävä työ painottuu vahvasti kahteen eri näkökulmaan. Toinen on yksilöön keskittyvä ja ihmisoikeuksien puolelta katsova ja toinen on yhteiskunnallinen ja kansanterveyteen keskittyvä. Yksilöllisellä huomioinnilla kiinnitetään huomiota ihmisen omiin voimavaroihin ja toimenpiteet tehdään niiden ehdoilla. Kansanterveydellisessä näkökulmassa keskitytään enemmän haittojen vähentämiseen niin, etteivät ne vaikuta yhteiskuntaan tai ympäristöön. Työssä ei välttämättä tähdätä päihteiden käytön lopettamiseen vaan koitetaan

vähentää ongelmallisesta käytöstä aiheutuvia haittoja. Konkreettisia asioita ovat esimerkiksi neulojen ja ruiskujen vaihtopisteet, terveysneuvonta ja korvaushoidot. (Perälä 2012, 34–36; Hurme 2002, 417–418.) Haittoja vähentävän työn tarkoituksena ei ole poistaa päihteiden käyttöä toisin, kun kuntouttavat palvelut mielletään usein päihteettömyyteen pyrkiväksi. Vaan nimensä mukaan vähentää käytöstä aiheutuvia haittoja ja kohdata asiakas ilman pakotetta päihteistä luopumiseen. (Hurme 2002, 415.)

Työmuoto pyrkii vaikuttamaan myös yhteiskuntaan ja sen rakenteisiin sekä ympäristöön, että työmuodon asiakkaiden haasteet olisivat vähäiset ja heidän osallisuutensa yhteiskuntaan pysyisi. Asiakkaan ääni saattaa kuitenkin usein jäädä palveluissa kuulematta ja häntä siirretään palvelusta toiseen, mikä saattaa hankaloittaa tilannetta entisestään. Haittoja vähentävä työ toimii myös ennaltaehkäisevänä työnä. Kontakti asiakkaan kanssa on ensiaskel ja esimerkiksi puhtaat käyttövälineet ehkäisevät tartuntoja ja näin vähentää käytöstä aiheutuvia haittoja. (Joutsenlahti 2024.)

3.3 Matalan kynnyksen toiminta ja kynnyksettömyys

Matalan kynnyksen palvelumallin käyttöönotto on yhteydessä haittoja vähentävään työhön. Matalan kynnyksen palvelumuotoja käytettiin osana huumausaineiden aiheuttamien haittojen vähentämisen strategiaa. Matalan kynnyksen palvelun käsite vakiintui Suomeen ensimmäisen ruiskujen ja neulojen vaihtopisteen myötä, toimintaa alettiin kutsua terveysneuvonnaksi (Perälä 2012, 15). Terveysneuvonnan lisäksi matalan kynnyksen palveluita Suomessa on laaja ja se kattaa myös palvelut ennen terveydenpalveluita, kuten päiväkeskukset ja erilaiset yöpäivystykset asunnottomille. (Törmä 2009, 164–165)

Nimensä mukaan matalan kynnyksen palveluilla on muihin palveluihin verrattuna matalampi kynnyks. Sosiaaliturvan ollessa ihmisoikeus sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin pääsyyn on kaikilla oikeus ja siitä säädetään monissa laeissa. Tämän vuoksi matalan kynnyksen palveluiden tarjoaminen on välttämätöntä, että voidaan taata kaikille yhden vertainen mahdollisuus. Matalan kynnyksen palveluihin pääsyyn vaativia edellytyksiä on laskettu, jotta asiakas pääsisi niiden piiriin helpommin. Tällaisilla palveluilla pyritään saavuttamaan asiakkaita, jotka ovat jääneet palvelujen ulkopuolelle. Matalan kynnyksen kynnyksiä voivat olla muun muassa päihteettömyyden vaadinta ja stigmatisoinnin pelko. Matalan kynnyksen

palvelun määrittäminen ei ole suoraviivaista ja palveluun pääsyn helppous ei itsessään riitä, vaan palvelun käytön määrä ja asiakkaiden kokemukset sekä kanssakäynti palvelun tarjoajien kanssa ovat osana määrittämässä kynnyksen korkeutta. (Leeman & Hämäläinen 2015.)

Toiminnassa otettava myös huomioon palvelun saavutettavuus yhtenä kynnyksenä. Matalan kynnyksen toiminnaksi voidaan siis pyrkiä ja sitä toteuttaa parhaansa mukaan, mutta yksilön kokemus vaikuttaa suuresti siihen onko palvelu kynnyksetön. Stigman lisäksi saavutettavuus voi luoda kynnystä matalan kynnyksen tai kynnyksettömälle toiminnalle. Kynnyksen madaltajia ovat saavutettavuuden lisäksi kyky asioida anonyymisti sekä se, ettei asiakkaalla ole pakkoa sitoutua toimintaan. (Leeman & Hämäläinen 2015.)

3.4 Stigma

Stigma tai toisin sanottuna häpeänleima tarkoittaa negatiivista mielikuvaa ihmisestä tämän taustan, elämäntilanteen, fyysisen tai psyykkisen sairauden vuoksi. Sitkeille stigmoille ominaista on, ettei niihin vaikuttavia tai niiden taustalla olevia rakenteita osata tunnistaa tai haluta tunnustaa ja tämä voi heijastua negatiivisesti näille asiakasryhmille kohdennettuihin palveluihin. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2024; Clair 2018.)

Stigmalla on erilaisia muotoja. Muodot ovat rakenteellinen stigma, julkinen tai sosiaalinen stigma, assosiativinen stigma ja sisäistetty stigma (Strand, Ridanpää & Kotovirta 2023, 11). Rakenteellinen stigma vähentää tai estää kokonaan stigmatisoituneiden pääsyn saavutettavaan hoitoon tai palveluun. Itsessään palveluun ja hoitoon hakeutuminen voi olla kynnyksetöntä, mutta palvelussa sisään oton perusteet tai hoidon antamiseen voi olla syynä erilaiset kärjistyneet stereotyyppiat. Rakenteellinen stigma näkyy yhteiskunnassa palvelujärjestelmissä sekä esimerkiksi poliittisissa päätöksissä kuten rahoituksen antamisessa stigmasta kärsivien ryhmien palveluihin. (Sininauhasäätiö 2025.) Päihdehuollon siirto osaksi terveys ja sosiaalihuoltolakia vähentää leimaamista. Tällaisilla asioilla on vaikutusta ja ovat hyvä esimerkki yhteiskunnallisten rakenteiden muuttamisesta.

Julkinen tai sosiaalinen stigma näkyy puheessa ja viestinnässä tietynlaisina stereotyyppisinä sanavalinnoilla, erilaisilla tarinoilla, mitkä lietsovat ennakkoluuloja ja stigmaa. Tällainen stigman muoto johtaa stigmatisoituneiden ihmisryhmien välttelyyn ja syrjintään muodostuneiden stereotyyppien vuoksi. Sininauhasäätiö (2025) käsittelee julkista stigmaa toteutuneena stigmana. Julkinen ja toteutunut stigma käsittää vuorovaikutuksessa tapatuvan

toiminnan, kuten syrjimisen ja leimaavat termit puheessa. (Sininauhasäätiö 2025.) Assosiatiivinen stigma ei johdu yksilön ominaisuuksista, vaan se muodostuu sen vuoksi, että hän on tekemisissä stigmatoidun ihmisen tai palvelun kanssa. Esimerkiksi päihdetyöntekijät voivat kokea assosiatiivista stigmaa samoin, kuin päihteiden käyttäjän omat läheiset. (Rovamo & Toikko 2019, 282–283.)

Stigmatisoinnin haitallisimpia seurauksi on sisäistetty stigma. Sisäistetty stigma on henkilön itse kokemaa ja näkemää stigmaa, josta hän on tietoinen. Sisäistetty stigma laskee omaa minäpystyvyyden tunnetta ja vaikuttaa negatiivisesti osallisuuteen, sillä sisäistetty stigma voi saada henkilön vetäytymään sosiaalisista kontakteista. Tämä voi myös aiheuttaa ihmisen luovuttamaan omien tavoitteidensa kohdalla. Sisäistetyn stigman vuoksi hoitoon tai palveluiden piiriin hakeutuminen voi viivästyä tai jäädä kokonaan. Vaikka ihminen olisikin hoidossa tai palveluiden piirissä, sisäistetty stigma voi saada hänet luovuttamaan tai keskeyttämään saatavan hoidon kokonaan. (Terveiden ja hyvinvoinninlaitos 2025.)

4 KYSELYLOMAKE JA SEN KÄYTTÖ

Tämä luku käsittelee opinnäytetyössä käytettyä menetelmää ja sen valintaa. Näiden lisäksi luvussa käydään läpi kyselylomakkeen käytön vaiheita ja kuvataan sen prosessia.

4.1 Kyselytutkimus

Kyselytutkimus on helppo ja monessa tutkimuksessa käytetty tiedonkeruumenetelmä. Kyselytutkimuksella voidaan kerätä nopeasti laaja-alaisesti tietoa esimerkiksi erilaisista yhteiskunnallisista ilmiöistä, ihmisten asenteista tai mielipiteistä. (Vehkalampi 2019, 11.) Kyselytutkimus on pitkälti kvantitatiivista, eli määrällistä tutkimusta ja tuottaa paljon numeraalista ja tilastollista tietoa, kun taas laadullinen tutkimus syventyy enemmän yksityiskohtiin ja kysyy miksi. Kyselytutkimuksessa tutkija laatii etukäteen kyselyn, johon tutkimukseen osallistujat vastaavat. Tyypillisimpiä tapoja toteuttaa kyselytutkimus on verkossa. Verkossa tehdyn kyselytutkimuksen etuna on se, että se antaa mahdollisuuksien mukaan vastaajalle anonymiteetin ja voi toimia parhaana tapana tehdä tutkimus arkaluontoisista aiheista kuten päihteisiin liittyvistä aiheista. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 121–123.)

Laadullisessa tutkimuksessa pyritään saamaan vastauksia etukäteen määritetyillä kysymyksillä. Tutkimusmenetelmänä siinä keskitytään aina aineistoihin ja niiden analysointiin. (Juhila 2021.) Määrällinen eli kvantitatiivinen tutkimus keskittyy lähtökohtaisesti numeroihin ja tilastoihin. Tämä lähestymistapa vaatii tuntemusta aiheesta koskevasta tietoperustasta, jotta kysymyksistä saa muodostettua johdattelevia. (Heikkilä 2014, 15–16) Laadullinen ja määrällinen ei sulje toisiaan pois vaan tutkimusta voidaan lähestyä molempien kannalta ja ne voivat täydentää toisiaan (Vehkalampi 2019, 11–13).

Kyselyn laajan kohderyhmän vuoksi toteutin kyselyn verkossa ja se mahdollisti myös osallistujille anonymiteetin. Anonyymien osallistumisen takaaminen oli aran aiheen vuoksi tärkeää. Kyselyssä on hyödynnetty määrällistä ja laadullista menetelmää yhdessä. Tarkoituksena oli saada selville mitä tapahtuu ja mahdollisesti myös miksi ja siihen tarkoitukseen molempien menetelmien käyttö palvelee paremmin, kuin toisen menetelmän pois sulkeminen.

4.2 Kyselyn laatiminen ja toteutus

Kyselylomakkeen tekoon on tarjolla erilaisia helppokäyttöisiä tiedonkeruuohjelmia. Verkkokyselyn luominen mahdollistaa nopean ja tehokkaan pääsyn aineistoon sen keräämisen päätyttyä. (Heikkilä 2014, 66.) Kyselyn toteuttamiseen valitsin Webropol-alustalla. Päädyin Webropoliin sen luotettavuuden vuoksi, lehtorien suosituksista sekä olin aikaisemmin testannut sen toimivuutta ja koin sen palvelevan opinnäytetyössäni parhaiten. Webropolissa pystyy luomaan, seuraamaan ja raportoimaan kyselyn tuloksia, eikä siihen tarvitse erikseen muita ohjelmia. Kyselyn suunnittelun apuna käytin miellekartan tekoa, mikä auttaa hahmottamaan kyselylle rakenteen ja jäsentelyä.

Hyvä lomake on vastaajalle selkä ja helposti ymmärrettävä, eikä sen vastaamiseen kulu yli 20 minuuttia. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 131.) Kyselyn alkuun on hyvä laittaa helppoja kysymyksiä, joiden tarkoituksena on herättää vastaajan kiinnostus kyselyä kohtaan. Kyselylomakkeet aloitetaan usein henkilötietojen kysymisellä, sillä niihin vastaaminen mielletään helpoiksi. Henkilötietojen kysyminen vasta kyselyn lopussa on osoittautunut paremmaksi vaihtoehdoksi, sillä vastaaja saattaa asettua antamiensa tietojen rooliin. (Heikkilä 2014, 46.) Kyselylomakkeella oli yhteensä 20 kysymystä, mistä osa aukesi vastaajalle vain tietyillä vastausvaihtoehdoilla, eli niin sanottuja kontrollikysymyksiä. Lomakkeen pituuteen tulee kiinnittää huomiota sen laatimisen aikana. Aloitin kyselylomakkeen saatetekstillä ja henkilötietojen sijaan kahdella helpolla kysymyksellä, joiden tarkoitus oli kartoittaa, onko vastaajalla entuudestaan tietoa Sateenkaaritalosta ja sen tarjoamasta toiminnasta. Henkilötietoja kysyttiin vasta kyselyn lopussa kysymyksissä 15–17.

Kyselylomakkeessa käytin muutamaa eri kysymystyyppiä: monivalintaa, osgoodin asteikkoa ja avoimia kysymyksiä. Monivalintakysymykset ovat vastaajalle helppoja, sillä niissä on etukäteen määrätyt vastausvaihtoehdot, jotka sulkevat toisensa pois. Etukäteen määritetyillä vastausvaihtoehdoilla voidaan vaikuttaa saatavan aineiston hyödyllisyyteen. Täysin avoimia kysymyksiä tulee käyttää harkiten. Avoimen kysymyksen hyvä puoli on siinä, että niillä saadaan vastaajan omaa ääntä kuuluviin. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 132.) Sisällytin kyselylomakkeeseen useamman avoimen kysymyksen. Osgoodin asteikon jälkeen oli mahdollisuus avata omaa vastausvaihtoehtoa halutessaan. Osgoodin asteikko on viisi- tai seitsemänportainen mittari. Asteikko perustuu ääripäihin ja niiden väliin jäävään neutraaliin alueeseen. (Heikkilä 2014, 52–53.) Tämän lisäksi kyselyn viimeiset kysymykset olivat kaksi avointa ja vapaaehtoista kysymystä toiminnan kehittämistä ja mitä vastaaja haluaisi

tulevaisuudessa nähdä tapahtuvan. Kyselyn loppuun sisällytin vielä erillisen kohdan, missä kerrotaan vastaajalle mihin tarkoitukseen kyselystä tullutta aineistoa käytetään ja kysytään vastaajan suostumusta.

Kyselyn testaaminen on viimeinen askel lomakkeen laadinnassa, ennen kun se jaetaan kohderyhmälle ja aloitetaan aineiston keruu. Kyselyn testaaminen ulkopuolisen kautta on tärkeää, sillä laatija saattaa itse tulla sokeaksi kyselyssä oleville turhille kohdille tai kieliasuun. (Vehkalahti 2019, 48.) Jaoin kyselyn työ ohjaajani kanssa ja kävimme sitä myös ennen testausta yhdessä läpi, että lomakkeesta saataisiin tarvittavan selkeä ja asianmukainen.

Opinnäytetyö ja siihen liittyvä kysely on toteutettu hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti. Käytännön mukaisesti tutkittavia tulee informoida, suostumus on pyydettävä ja henkilötietojen käsittelyssä noudatetaan tietosuoja-asetusta (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2024.) kyselyssä ei tarvittu erillistä tutkimuslupaa, mutta kyselyn vastaajia informoitiin saatekirjeen avulla ennen osallistumista.

Kyselyn saatekirjeen teko oli haastavaa. Siihen piti sisällyttää tiettyjä asioita, mitä saatekirjeeltä vaaditaan, mutta sen muoto täytyi pysyä kohderyhmälle vetoavana, jotta se motivoi kohderyhmää vastaamaan. Saatekirjeen kuuluu sisältää selitys tutkimuksesta ja aineiston käyttötarkoituksesta sekä kuka toteuttaa tutkimuksen ja käsittelee aineiston (Heikkilä 2014, 59.) Saatekirje sisälsi myös kyselyn aukioloajan. Jaoin kyselyn Linnanpelto, Kuopio Facebook-ryhmässä, joten saatteen ulkomuoto täytyi muokata yhteyteen sopivaksi, mutta kuitenkin varmistaa sen pätevyys.

Linnanpelto, Kuopio Facebook ryhmä on tyypillisesti ollut rauhallinen ryhmä. Ryhmässä on mainostettu erilaisia tapahtumia ja yrityksiä, ilmoitettu kadonneista tai löytyneistä tavaroista naapurustossa ja myyty tavaraa. Opinnäytetyön kyselyn julkaisu keräsi 14 tykkäystä ja neljä kommenttia. Olin varautunut siihen, että julkaisu keräisi negatiivista huomiota sillä Facebookin ryhmät voivat olla eläviä ja kärkkäitä, mutta kyselyn kommenttikenttä ei kerännyt yhtäkään negatiivista kommenttia. Ihmiset kommentoivat vastanneensa kyselyyn ja kehottivat toisia tekemään samoin. Vastaanotto oli siis positiivinen.

Kysely toteutettiin anonymisti. Anonymiteetti kyselytutkimuksessa tarkoittaa sitä, ettei yksittäistä vastaajaa tai häneen liittyviä kolmansia henkilöitä voida tunnistaa annetuistatiedoistaan. Anonymisointiin ei ole yhtä valmista tapaa ja se kannattaa suunnitella tarkasti ottaen huomioon aineiston ennen tutkimuksen aloittamista. (Tietoarkisto 2025.) Ennen

opinnäytetyön tekoa tein aineistohallintasuunnitelman, mihin on kirjattu anonymiteetti ja sen säilyttämien. Opinnäytetyön kyselyssä ei kerätty arkaluontoisia henkilötietoja.

4.3 Kyselyn analyysimenetelmät

Laadullisen lähestymisen avulla on tarkoitus saada enemmän selville ihmisten käyttäytymistä ja motiiveja, eikä sen tarkoituksena ole saada kaavallisia lukuja eli se on empiiristä. Empiirinen tarkoittaa havainnointia tutkimusaineiston avulla. (Vuori 2021.) Yleisesti teoria empiirisessä tutkimuksessa tarkoittaa tieteellistä kirjallisuutta ja taustatutkimusta perehtymällä aikaisemmin tehtyihin tutkimuksiin. Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on luoda oivalluksia mahdollisten poikkeuksien tai toistuvuuksien kannalta ja yhdistää omaa päättelyä ja pohdintaa aineiston käsittelyssä. Laadullista analyysiä tulen käyttämään avointen kysymyksien kohdalla, milloin numeraalinen tarkastelu ei ole mahdollista. Avoimien kysymyksien analyysissä käytin koodaus ja tyypittelyä välineinä. Koodaaminen aineiston analyysissä tarkoittaa samankaltaisia piirteitä omaavien vastauksien yhdistelyä ja vastakohtaisesti eroavaisuuksien erittelyä (Juhila 2021).

Poiketen laadullisesta, määrällisen tutkimuksen tarkoituksena ei ole tehdä päätelmiä vaan keskittyä annettuihin tuloksiin ja luoda saadusta aineistosta konkreettisia lukuja ja kaavioita. Määrällisen tutkimuksen kanssa voidaan luoda yleistyksiä toistuvien vastausten pohjalta ja selvittää olemassa oleva tilanne. Määrällinen tutkimus kykenee selvittämään mitä tapahtuu, mutta ei miksi tapahtuu. (Heikkilä 2014, 15–16.)

5 AINEISTON ANALYYSI

Tässä luvussa käydään läpi kyselyn tuloksia yksi osa kerrallaan. Tuloksia olen analysoinut sekä laadullisin, että määrällisin menetelmin. Kysely oli avoinna vastaajille 17.1.–23.2025. ja se jaettiin Linnanpelto, Kuopio Facebook ryhmässä. Ryhmässä on 1400 jäsentä ja kysely tavoitti heistä 73, mikä on noin 5,2 prosenttia ryhmän jäsenistä.

Vastaajista 78,1 prosenttia oli naisia, 16,4 miehiä ja 5,5 prosenttia vastaajista ei halunnut kertoa. Vastaajien ikä vaihteli 18–20 vuotiaista yli 60 vuotiaisiin, mutta suurin osa (37 %) vastaajista oli 31–40-vuotiaita. Kaikki vastaajista oli yli 18- vuotiaita. Vastaajista 86,3 prosenttia asui kyselyn tekoaikana Linnanpellolla ja 11 prosenttia työskenteli tai oli joskus asunut Linnanpellolla. Loput 2,7 prosenttia vastaajista kulkee esimerkiksi työmatkallaan Linnanpellon kautta.

5.1 Sateenkaaritalon toiminnasta tietäminen

Perinteisesti kyselytutkimukset aloitetaan perustietojen kyselyllä, mutta tässä kyselyssä aloitettiin kevyillä johdattelukysymyksillä aiheeseen. Kysymyssivun alussa oli Sateenkaaritalon ja Onni-toiminnan lyhyet esittelyt. Ensimmäisessä kysymyksessä kysyttiin tiesikö vastaaja Sateenkaaritalon olemassaolosta entuudestaan. 94,5 prosenttia vastaajista kertoi tieneensä talosta entuudestaan ja vain 5,5 prosenttia vastasi, ettei tiennyt talosta entuudestaan. Tästä voi siis päätellä, että linnanpeltolaiset ovat tietoisia Sateenkaaritalon olemassaolosta osana naapurustoa.

Seuraavassa kysymyksessä vastaajilta tiedusteltiin, ovatko he tietoisia Sateenkaaritalon tarjoamista palveluista. Vastaajista 31,5 prosenttia tiesi, minkälaisia palveluita talolla tarjottiin. 13,7 prosenttia ei tiennyt ja yli puolet, 54,8 prosenttia tiesi jossain määrin Sateenkaaritalon palveluista. Aineistoa oli helpompi analysoida, kun perusolettaman aloituskysymysten pohjalta oli, että suurimmalle osalle vastaajista kyselyn aihe oli tuttu tai siitä tiedettiin jo jonkin verran. On myös kyseenalaistettavissa, minkälaista vastaajien tieto toiminnasta oli ja vaikuttiko se vastaamiseen. Jos vastaajien tieto on stigman värittämää tai muodostettu ennakko-oletuksista, voidaan miettiä, näkyykö se annetuissa vastauksissa. Yhtä lailla positiivinen asenne Sateenkaaritaloa kohtaan voi painottaa vastauksia toiseen suuntaan.

5.2 Kohtaamisia Sateenkaaritalon henkilökunnan ja asiakkaiden kanssa

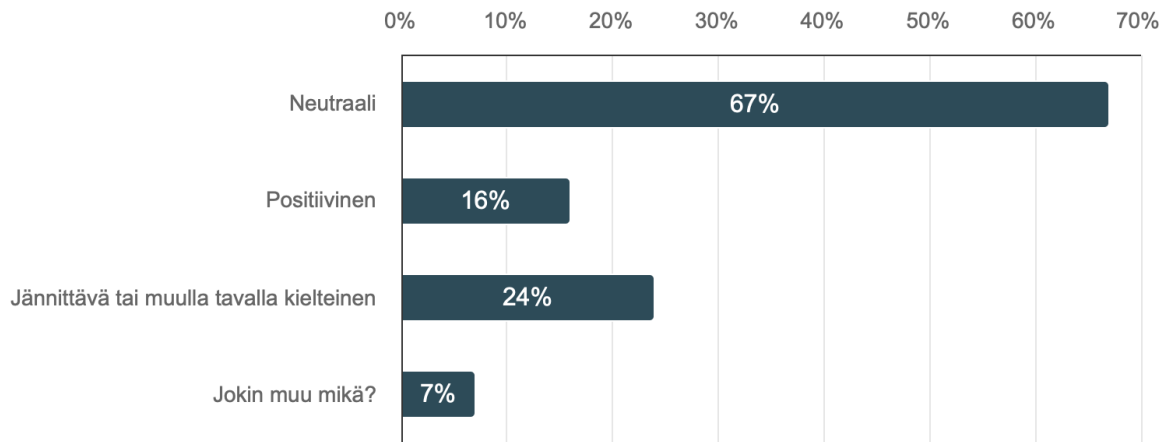
Seuraavassa osiossa tiedusteltiin vastaajilta kohtaamisista Sateenkaaritalon asiakkaiden ja henkilökunnan kanssa. 75,3 prosenttia vastaajista olivat kohdanneet asiakkaita. 5,5 ei ollut ja 19,2 prosenttia ei olleet varmoja ovatko kohdanneet asiakkaita. Henkilökunnan kohtaamisessa oli isompaa hajontaa vastauksissa, kuin asiakkaiden kohtaamisessa. Henkilökunta oli kohdannut 31,5 prosenttia, 43,8 prosenttia ei ollut kohdannut ja 24,7 prosenttia eivät olleet varmoja. Kummassakin kysymyksessä oli mahdollista vastata vaihtoehto ”en halua sanoa”, mutta tätä vaihtoehtoa ei kukaan ollut valinnut.

Molemmissa kysymyksissä eri vastausvaihtoehdon valitseminen ohjasi omaan jatkokysymykseensä. Kyllä vastanneet ohjattiin kysymykseen, missä tiedusteltiin kohtaamisen luonnetta. Kun taas ei ja en osaa sano vaihtoehdot ohjasivat kysymykseen, missä tiedusteltiin, oliko sille mahdollisesti jokin syy miksi kohtaamista ei ollut tapahtunut. Kysymykset asiakkaiden sekä henkilökunnan kohtaamisista olivat toistensa kanssa identtiset, jotta molempien kohdalla saatiin yhdenvertaiset tarkastelun näkökulmat.

Asiakkaiden kanssa kohtaamisia oli kokenut 55 vastaajaa kun taas henkilökunnan kohdalla kohtaamisia oli tullut vain 24, mikä on puolet vähemmän kuin asiakkaiden kanssa. Vastaajilla oli mahdollista valita useampi kuin yksi vastausvaihtoehto sille minkälainen kohtaamisen luonne oli ollut. Kysymyksellä haettiin yleiskuvaa ihmisten tunteista kohtaamisista kohtaan ja sen pohjalta nähdä ennako-oletukset syrjässä mahdollisia asenteita. Vastausvaihtoehdot olivat järjestyksessä kuviossa 1 ja 2 näkyvillä tavoilla.

Millainen kohtaaminen oli? (Voit valita useaman kuin yhden)

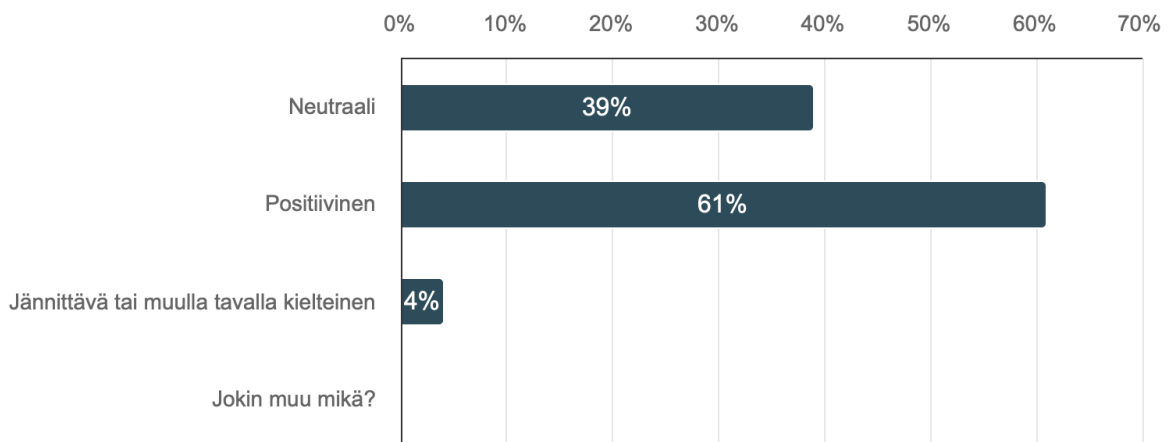
Vastaajien määrä: 55, valittujen vastausten lukumäärä: 63

Kuvio 1: Millainen kohtaaminen oli Sateenkaaritalon asiakkaan kanssa.

Millainen kohtaaminen oli? (Voit valita useamman kuin yhden)

Vastaajien määrä: 23, valittujen vastausten lukumäärä: 24

Kuvio 2: Millainen kohtaaminen oli Sateenkaaritalon henkilökunnan kanssa.

Tuloksista on selvästi nähtävissä, että suurin osa kohtaamisista asiakkaan kanssa on ollut neutraaleja, minkä jälkeen toiseksi eniten vastauksia oli kerryttänyt ”jännittävä tai muulla tavalla kielteinen” ja tämän jälkeen vielä positiivinen ja ”jokin muu mikä”. Kun taas henkilökunnan kanssa koetut kohtaamiset painottuvat positiiviseen. Positiivisen kohtaamisen

lisäksi kohtaamiset henkilökunnan kanssa ovat olleet neutraaleja ja 4 prosentin mielestä jännittäviä tai kielteisiä.

”Jokin muu mikä?” kohta keräsi neljä vastausta asiakkaiden kohtaamisia koskevassa kysymyksessä, mistä kaksi olivat analyysini mukaan neutraaleja ja kaksi kielteisiä. Tämän kohdan vastaukset olivat enemmän tapahtuneiden kohtaamisten kuvailua. Esimerkiksi yksi vastaajista oli avustanut talon asiakkaan ylös tieltä useamman kerran ja toinen kertoi asiakkaan tulleen hänelle juttelemaan. Henkilökuntaa koskevassa kysymyksessä kukaan ei vastannut ”jokin muu mikä?”.

Toisessa jatkokysymyksessä kysyttiin syytä, että kohtaamista ei ole ollut. Kysymykseen vastasi myös henkilöt jotka eivät olleet edellisessä kysymyksessä varmoja, olivatko kohdanneet talon asiakkaita ja sama kysymys esitettiin myös henkilökuntaa koskevassa kohtaamisessa. Asiakkaiden kohtaamisia ei ollut ollut neljällä vastaajalla ja 14 eivät olleet varmoja, kun taas henkilökuntaa ei ollut kohdannut 32 vastaajaa ja 18 eivät olleet varmoja. Kysymyksessä oli valmiiksi annetut vastausvaihtoehdot mitkä olivat: ”pelon ja turvattomuuden tunteet”, ”en ole tiennyt talosta aikaisemmin”, ”olen ohittanut paikan”, ”asiakkaita/henkilökuntaa ei ole tullut vastaan”, ”en ole käynyt talon lähetyvillä” ja ”jokin muu, mikä?”.

Asiakkaiden ja henkilökunnan kohtaamisten puutteen jatkokysymyksissä molemmissa eniten valittu vaihtoehto oli, ettei heitä ole sattunut tulemaan vastaan. Asiakkaiden kohtaamisessa 18 vastaajasta 12 oli valinnut vaihtoehdon ”asiakkaita ei ole tullut vastaan” ja henkilökunnan kohdalla 50 vastaajasta 36 oli valinnut vaihtoehdon ”henkilökuntaa ei ole tullut vastaan”. Molempien kysymysten vastauksissa vaihtoehdossa ”jokin muu, mikä?” oli erikseen painotettu useampaan kertaan, ettei kadulla kävellessä ole mahdollista tunnistaa onko joku Sateenkaaritalon asiakas- tai henkilökuntaa. Näissä jatkokysymyksissä tällainen vastaus oli odotettua ja kysymys itsessään oli ehkä hieman tarpeeton.

5.3 Tuntemuksia Sateenkaaritalon toiminnasta

Kyselyn kolmannessa osiossa keskityttiin mielipiteisiin ja vastaajan omiin tuntemuksiin. Osio sisälsi kolme liukukytkin kysymystä. Tällaisessa kysymyksessä on kaksi toisistaan ääripäätä olevia asioita kuten positiivinen ja kielteinen ja niiden keskelle on sijoitettu neutraali välimaasto. Vastaaja sijoittaa oman vastauksen käytännössä asteikolle 0–5. Kahden kysymyksen ääripäät olivat aseteltu 0=En ollenkaan, 3=Vähän ja 5=Todella paljon ja yhden

0=Kielteisiä 3=Neutraaleja ja 5=Positiivisia. Kaikkien kysymyksien alla oli avoin kysymyslaatikko, johon pystyi halutessaan perustella antamaansa vastausta. Avoimilla kysymyksillä pyrittiin saamaan aineistoon tietoa, mitä numeraalisilla tavoilla ei olisi ollut mahdollista saavuttaa. Vapaaehtoisuudesta huolimatta avoimet kysymykset keräsivät 17–25 vastausta. Kaikki mittarikysymykset olivat pakollisia, mutta avoin vastaus oli vapaaehtoinen. Jokaista kysymystä käsiteltäessä, olen tuonut esiin, kuinka monta vastaajaa vastasi avoimiin kohtiin.

Esioletukseni avoimien kysymyksien vastauksista olivat, että ne keräävät paljon negatiivista ja vain muutaman positiivisen. Tulokset osoitti esioletukseni vääräksi ja avointen kysymysten aineisto muodostui pääosin positiivisista tai neutraaleista vastauksista. Nämä tietysti ovat vain omia tulkintojani analysoidessani aineistoa. Opinnäytetyöhön on nostettu aineistosta vastaajien antamia kommentteja eri kysymyksien alle, eikä niiden sisältöä ole muokattu.

Ensimmäinen kysymys oli tuntemuksista Sateenkaaritalosta ja sen toiminnasta. Kysymyksen vaihtoehdot olivat 0=Kielteisiä 3=Neutraaleja ja 5=Positiivisia. Kysymyksen miniarvo, eli alhaisin valittu vaihtoehto oli 1,0 ja maksimiarvo oli 5,0. Keskiarvo kysymykseen vastanneilla oli 3,6. Keskiarvon ylittäessä matriisin puolivälin voidaan siis tulkita yleisen mielipiteen olevan enemmän positiivinen kuin negatiivinen.

Vapaaehtoinen avoin kysymys mittarin alla keräsi 25 vastausta. Toisilla vastauksen jättäneillä oli enemmän tietoa Sateenkaaritalosta ja sen tarjoamaista palveluista, kun toisilla vastaajilla. Vastauksissa näkyi talon toiminnan tarpeellisuus ja henkilökunnan työn kunnioitus positiivisina huomioina. Päihdetyöntekijöiden näkeminen positiivisessa asemassa vähentää assosiativista stigmaa ja sen vaikutusta työntekijöiden työhön.

Ohjaajien toiminta ja ammattitaito on ensiarvoisen tärkeää. Heidän läsnäololla on vaikutusta asukkaiden toimintaan lähiympäristössä. Hyvä, että ihmiset saavat siellä apua ja tukea. (Kyselyn aineisto)

Negatiivisena nostettiin turvattomuuden tunnetta ja alueen epäsiisteyttä. Näissä vastauksissa tuli esiin erilaisia esimerkkejä, mitkä tilanteet ovat aiheuttaneet tai voivat aiheuttaa turvattomuutta. Päihdeiden käyttöön liittyvä roska, kuten humeruiskut ja -neulat itsessään voivat jo luoda turvattomuuden tunnetta. On kuitenkin hyvä huomioida, että kaikkien mielestä levottomuus tai rauhattomuus ei merkitse turvattomuutta ja jokainen kokee tämän tavallaan.

Skeptisyyden myöntäminen ja sen tunnistaminen on oikea suunta stigman vähentämiseen. Negatiivinen asenne toimintaa kohtaan ei välttämättä ole stigmaa vaan erilaisten kokemusten yhteen luomaa oletusta. Aineistosta kävi ilmi, että negatiivisia asenteita löytyy, mutta halua positiiviseen ja neutraaliin ajatusmaailmaan löytyy halua. Kysymyksen tuottamasta aineistosta selvisi, että yleisesti Sateenkaaritaloa ja sen toimintaa kohtaan naapuruston tuntemukset ja mielipiteet vaihtelevat. Vastaukset painottuivat kuitenkin sävyllään neutraalin tai positiivisen puolelle.

Haluaisin olla positiivinen tai neutraali, mutta kun niin monesti he [asiakkaat] ovat rähisseet epämääräisesti ja jopa uhkailleet suoraan väkivallalla kohdatessa, puhumattakaan niistä lukuisista huumeneuloista ja rikotuista pulloista omassa pihapiirissä, ei tuntemukset voi kehittyä kovin positiivisiksi. (Kyselyn aineisto)

Seuraavaksi kysyttiin, onko Sateenkaaritalon toiminnasta aiheutunut vastaajalle häiriötä. Kysymyksen mittariston vaihtoehtoja olivat 0=En ollenkaan, 3=Vähän ja 5=Todella paljon. Vastaukset sijoittuivat jokaiselle arvolla toisin kuin ensimmäisessä kysymyksessä, eli minimiarvo oli 0,0 ja maksimiarvo 5,0. Keskiarvo kysymyksen mittaristolla oli 1,3. Avoimeen kysymykseen tuli 23 vastausta. Osa avoimen kysymyksen vastauksista olivat täysin samoja mitä edellisen kysymyksen ja osassa kehoitettiin katsomaan edellisen avoimen kysymyksen vastaukset.

Avoimissa vastauksissa nousi esiin talolla oleva ”kova meno” ja sen mukana tuleva meteli. Useassa vastauksessa tuli esiin varsinkin Sateenkaaritalon asukkaat, eikä välttämättä Onni-toimintaan osallistuvat asiakkaat. Nämä vastaukset keskittyivät enemmän ilta ja viikonloppu-aikaan, milloin henkilökuntaa ei ole paikalla. Poliisin ja ensihoidon näkymisestä useasti oli nostettu huomioita, vaikka toisten mielestä tämä loi toisaalta turvallisuuden tunnetta, kun tietää avun saapuvan kutsuttaessa, jotkut kokivat asian häiritsevänä.

Ei ole minun asiani loukkaantua toisten päihtymisestä ja haasteista. Päin vastoin, hyvä vaan kun ovat jossain palvelussa kiinni ja voivat saada apua. (kyselyn aineisto)

Oli naapurina kuka tahansa, aiheutuu heistä asumisen aikana ainakin kerran jotain häiriötä. Yhdessä nostetussa vastauksessa mainitaan päihderiippuvaisten vierastamisen ja tämän vuoksi heidän välttämisenä. Vierastaminen voidaan rinnastaa helposti stigmaan, sillä julkisen stigman näkymisen muotoina on muun muassa syrjiminen ja tietoinen välttely (Sininauhasäätiö 2025)

Lähtökohtaisesti stigmaa ei aineiston vastauksissa suoraan myönnetty, mutta on se eri muodoista ja näkymisen tavoista tunnistettavissa osasta vastauksia. Muissa kysymyksissä stigma tuli esille enemmän korjattavana kohtana.

Hyvin vähän Sateenkaaritalon asukkaisiin törmää missään, vaikka asumme melkein naapurissa. Vierastan sen verran päihderiippuvaisia ihmisiä, että en välttämättä menisi juttelemaan heidän kanssa. (Kyselyn aineisto)

Viimeisenä vastaajaa pyydettiin kertomaan, kokeeko hän Sateenkaaritalon toiminnan hyödylliseksi. Tässä kysymyksessä käytettiin samoja mittariston vaihtoehtoja, kun edellisessä. Vaikka tässä kysymyksessä minimi- ja maksimiarvot olivat samat, kun edellisessä (1,0 ja 5,0) keskiarvo oli 4,0. Verrattaessa edellisen kysymyksen keskiarvoon näillä on 0,3 ero.

Avoimeen kysymykseen vastasi 17 henkilöä. 17 vastausta avoimeen kysymykseen on paljon, huomioiden sen, että kysymystä edelsi jo kaksi avointa vastausta. On myös otettava huomioon ja ymmärrettävä, jos vastaajalla on negatiivisia kokemuksia Sateenkaaritalosta, sen tarjoamasta toiminnasta tai asiakkaista, voi sen ”kehuminen” olla haastavaa.

Tämäntyyppistä toimintaa koitetaan nykyisen hallituksen toimesta tehdä hankalaksi, siksi tämän toiminnan ylläpitäminen on tärkeää. (Kyselyn aineisto)

Tämän kysymykset luonnollisesti keskittyivät positiiviseen, kun edellinen kysymys keskittyi negatiiviseen kokemukseen toiminnasta. Vastaajista suuri osa kokee Sateenkaaritalon toiminnan tärkeänä ja työn arvokkaana. Inhimillisyys ja toiminnan ylläpitäminen nousivat päällimmäisiksi huomioiksi vastauksissa. Inhimillisyyden nouseminen kuvan 4 vastauksessa tukee hyvin Sirkkulanpuiston toimintayhdistyksen pohjimmasta tarkoitusta. Myös toiminnan matalasta kynnyksestä on vastauksissa mainittu juuri päihteet sallivana.

En ole asiakas tai läheinen, joten siinä mielessä vastata [toiminnan hyödyllisyyteen]. Teoriassa koen talon toiminnan hyödylliseksi. Erityisen hyvänä pidän sitä, että siellä saa asioida päihtyneenä, koska sellaisia paikkoja on harvassa ja monen on hankalaa kiinnittyä sellaiseen palveluun aktiivisen päihdeongelman kanssa. (Kyselyn aineisto)

5.4 Kehityskohteet ja kehitysehdotukset

Kyselyllä oli mielipiteiden mittauksen lisäksi tarkoitus kerätä konkreettisia kehitysideoita naapuruston näkökulmasta, jotta tilaajalle on selvää toiminnan kehittämisen kannalta tärkeät kohdat. Kyselyn lopuksi vastaajan oli mahdollista jättää muuta aiheesta esille tulevaa ja mahdollisia kehitysideoita tulevaisuudelle. Kysymysten tarkoituksena oli saada tilaajalle konkreettisia kehityskohteita naapuruston näkökulmasta sekä tuoda aineistoon, jotain mikä ei välttämättä muissa kysymyksissä käynyt ilmi.

Toiminnan kehitykseen tuli 27 vastausta. Ideat vaihtelivat korkeista aidoista ja toiminnan siirtämisestä muualle yhteisiin naapuruston tapahtumiin. Vastaajista osa on kokenut eriasteista häiriötä Sateenkaaritalon toiminnasta ja tämän pohjalta on ymmärrettävää, että toiminta haluttaisiin siirtää toiseen paikkaan. Tämä ei kuitenkaan ratkaisisi ongelmaa, vaan siirtäisi sen toiseen paikkaan. Jatkon kannalta toivottua oli myös, että ongelmiin puututaan eikä niitä kielletä. Asian kieltäminen ei ratkaise mitään, jos häiriötilanteita tapahtuu, on niihin tärkeää reagoida asianmukaisella tavalla.

Puututaan häiriöihin ja ongelmiin joita toiminta aiheuttaa ympäristölle, ei hyssytellä, sivuteta tai vähätellä tuotettua vahinkoa ja ongelmia. (Kyselyn aineisto)

Moni oli myös kiinnostunut kehittämään toimintaa ja jakoivat erilaisia ideoita, millä tavalla Sateenkaaritalon asukkaat ja asiakkaat saataisiin osaksi naapurustoa, heille enemmän osallisuuden tuntua ja vähennettyä stigmaa. Useampi vastaaja oli kiinnostunut oppimaan talolla tapahtuvasta toiminnasta tutustumispäivän tavoin. Erilaista tiedotusta ehdotettiin ja vaihtoehtoisia tapoja tavaralahjoitusten antamiseen. Tietoisuuden lisääminen on yksi tapa vähentää päihdepalveluiden kokemaa stigmaa. Alueen siisteydestä tuotiin huomioita esiin. Tällaisessa tilanteessa on hyvä huomioida, että Sateenkaaritalo on velvoitettu pitämään omasta pihastaan huolen ja yleisten katujen ja puistojen siisteys kuuluu kaupungin kunnossapidolle (Kuopion kaupunki 2025). Kehitysehdotuksia käydään läpi enemmän yhteenveto luvussa konkreettisina ehdotuksina työn tilaajalle kehittämistyöhön.

Lopuksi aihetta kommentoi 14 vastaajaa. Vastaajat korostivat kyselyn muissa kysymyksissä esiin tulleita aiheita kuten siisteyttä ja erilaisia negatiivisia kohtaamisia sekä matalan kynnyksen toiminnan tärkeyttä yhteiskunnan huono-osaisille. Yleistä huolta asiakkaita kohtaan nousi esiin erilaisten riskitilanteiden muodossa ja vastaajilla oli halu auttaa erilaisten

lahjoitusten muodossa. Osassa vastuksista huomioitiin nykyisen hallituksen tekemiä leikkauksiin ja toivottiin, että valtio keskittyisi jatkossa rahoittamaan myös Sateenkaaritalon kaltaista toimintaa. Aihe koettiin tärkeäksi ja sen eteen tehtävän työn merkitykselliseksi.

6 YHTEENVETO

Luvussa käsitellään työn keskeiset tulokset. Lopuksi tilaajalle on annettu toiminnan kehitykseen tulleita ehdotuksia konkreettisina toimintatapoina ja jatkon kannalta tärkeitä asioita.

6.1 Tulokset

Keskeisenä tarkoituksena opinnäytetyössä oli selvittää minkälaisia asenteita ja käsityksiä Linnanpellon naapurustolla on Sateenkaaritaloa ja sen toimintaa kohtaan. Selvityksen apuna toimi sitä ennen luotu tietoperusta ja erityisesti stigman eri muodot ja niiden näyttäytymisen tavat. Matalan kynnyksen palveluna Sateenkaaritalon asiakaskuntaan kuuluu yhteiskunnan huono-osaisia ihmisiä, jotka kokevat muita enemmän stigman aiheuttamaa syrjintää (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2024; Clair 2018). Aineistosta kävi ilmi, että Sateenkaaritaloa ja heidän asiakaskuntaansa kohtaan oli ennako-oletuksia, mutta vähemmän mitä esioletukseni oli. Yleisiä ennakkoluuloja oli vastaajien keskuudessa tunnistettu ja tunnustettu.

Opinnäytetyön toisena tarkoituksena oli saada kehitysehdotuksia toimintaan ja kuinka sitä voitaisiin naapuruston mielestä parantaa. Kehityksen ilmaisulle oli oma kohtansa kyselyn lopussa, mutta aineiston analyysin aikana nousi muistakin kohdista yhtäläisyyksiä tämän kysymyksen kanssa. Keskeisimpänä kehityksen kohteena oli Sateenkaaritalolta aiheutuva meteli ja piha-alueen siivottomuus. Näiden lisäksi naapurustosta nousi halu yhteiseen pihatapahtumaan ja mahdollisuuden tutustua toimintaan. Aineistossa oli nähtävissä, ettei kaikki vastaajat tienneet toiminnasta kunnolla tai ollenkaan, vaikka 94,5 prosenttia vastaajista tiesi Sateenkaaritalosta entuudestaan, 31,5 prosenttia olivat tietoisia ja 54,8 prosenttia tiesivät jossain määrin talon toiminnasta. Annetusta vastauksissa haluttiin kuitenkin tietää toiminnasta ja Sateenkaaritalosta enemmän ja toivoivat jatkossa saavutettavampaa tietoa.

Aineistossa toistuvina teemoina oli levottomuus ja inhimillisyys. Vaikka häiriötä oli tapahtunut, monessa vastauksessa muistettiin ja ymmärrettiin Sateenkaaritalon toiminnan mukana tulevat asiakkaat ja mahdolliset elämän haasteet. Vastauksissa korostui inhimillisyys avun tarjoamisena ja miten toiminnasta ajateltiin. Useampi vastaaja korosti monessa vastauksessa toiminnan tärkeyttä niin yhteiskunnallisella kuin yksilöllisellä tasolla. Kyselyllä saatiin tunnistettua kehityskohteita, minkä lisäksi esiin tuli konkreettisia kehitysehdotuksia

naapuruston näkökulmasta. Kaikki kyselyssä esiin tulleet on tilaajalle tulevaisuuden kannalta arvokasta tietoa.

6.2 Tilaajalle ja mitä tällä tehdään

Työn oli tarkoitus tuottaa tilaajalle ajankohtainen kartoitus siitä, miten Linnanpellon naapurusto kokee Sateenkaaritalon ja sen toiminnan naapurustossa. Aineistosta toivottiin myös kumpuavan konkreettisia ehdotuksia ja toimintamaleja, millä mahdollisia negatiivisia tuntemuksia voidaan purkaa tai toimintaa kehittää tulevaisuudessa. Tilaaja voi myös halutessaan hyödyntää kyselyssä tullutta aineistoa tarpeensa mukaan.

Aineistoa on koodattu ja vastauksia on jaoteltu samankaltaisuuksista samoihin kohtiin ja niitä on käsitelty samoissa kappaleissa. Koodaamisella saadaan estettyä saman asian toistaminen useammassa kohdassa uudestaan. Alle on nostettu yleisimmät esille tulevat kehittämisen kohdat kyselyyn osallistuneiden näkökulmasta.

Kaikki alla mainitut ideat ja toimintamallit ovat vain ehdotuksia. Tilaaja päättää itse mihin tarttuu tulevaisuudessa, huomioiden oman toimintansa resurssit ja henkilökunnan jaksamisen. Toiminnan kehittäminen voi olla kuormittavaa, jos yrittää kerralla liikaa eikä siitä hyödy kukaan. Kehityskohdat ovat kuitenkin tärkeä tunnistaa ja huomioida.

Sateenkaaritalo tiedetysti ottaa vastaan erilaisia lahjoituksia kuten miesten vaatteita ja ruokaa. Vastauksissa nousi hieman epäselvyyttä siitä mitä otetaan vastaan ja miten lahjoituksia voi tuoda. Vastauksissa pohdittiin myös vaihtoehtoisia lahjoituksien tuntien tapoja. Yksi vastaajista kertoi jännittävänsä tulla aukioloaikojen puitteissa paikalle ja pohti, olisiko pihalle mahdollista saada lahjoituslaatikkoa. Käytännössä tämä voisi tarkoittaa jonkun näköisen lukollisen säilytysratkaisun lisäämistä talon pihapiiriin. Pienessä pihassa keräyslaatikko voi herättää ei toivottua huomiota, mutta lisätä lahjoituksien määrää tai laatua. Laatikkoa tulisi muistaa tarkastaa ajoittain ja sen tarkastaminen kuuluisi henkilökunnalle. Itsessään ajatus on hyvä ja voisi toimia, mutta voi olla haastavaa toteuttaa.

Kuten aiemmin todettiin, tiedottaminen lahjoituksista voisi olla selkeämpää. Tämän lisäksi on syytä kiinnittää huomiota myös yleiseen tiedotukseen, toimintaa koskien. Näkyvämpi viestintä, kuten juliste seinällä, ovella tai aidassa, voisi auttaa kertomaan, kenelle paikka on tarkoitettu. Tällä hetkellä osalle vastaajista se vaikuttaa osittain julkiselta tilalta, mutta kaikille ei ole täysin selvää, voiko sinne tulla vapaasti kylään ja keitä paikalle odotetaan. Yhteiset tapahtumat alueen

asukkaiden kanssa voisivat lisätä yhteisöllisyyttä. Lisäksi yleinen tapahtuma, missä voisi tutustua talon toimintaan, olisi hyvä keino lisätä näkyvyyttä ja tavoittaa uusia ihmisiä.

Vastaajat olivat halukkaita lisätä yhteisöllisyyttä Sateenkaaritalon ja Linnanpellon muiden asukkaiden välillä. Esimerkiksi yhteiset tapahtumat, kuten pihajuhlat tai talon ja toiminnan esittelypäivät voisivat edistää vuorovaikutusta ja vähentää mahdollisia ennakkoluuloja. Nämä nousivat vastauksista halutuiksi tavoiksi tutustua toimintaan. Tällaiset tapahtumat voisivat tuoda alueen ihmisiä yhteen ja lisätä yhteenkuuluvuuden tunnetta.

Järjestämisessä voisivat olla mukana paikalliset toimijat ja yksittäiset asukkaat yhdessä Sateenkaaritalon kanssa, näin tapahtuman koko hoitaminen ei kaatuisi Sateenkaaritalon toiminnasta vastaavalle. Tapahtumaa voi mieltä myös pienemmällä mittakaavalla, ilman suurempia järjestelyjä, kuten kaikille yhteinen aktiviteetti voisi madaltaa kynnystä tutustua talon toimintaan. Vastaajat toivoivat Sateenkaaritalon asukkaiden tuntevan kuuluvansa osaksi tätä naapurustoa. Yhteistyötä ja kohtaamisia lisäämällä voimme vahvistaa yhteisöllisyyttä ja vähentää eriytymistä alueella.

Enemmän yhteisöllisyyttä! ... en ”kehtaa tuppautua”. Täällä muutenkin ollaan naapurien kesken yhteisöllisiä, lainataan tavaroita ja autetaan toisia tosi matalalla kynnyksellä. Toivottavasti Sateenkaaritalon porukkaakin tuntee olevansa osa naapurustoa! (Kyselyn aineisto)

Lopuksi kyselyssä tuli toiveena puututaan häiriöihin ja ongelmiin, joita saattaa tapahtua ja niihin puututtaisiin asian mukaisesti ilman niiden kiistämistä tai vähättelyä. Puuttumisen lisäksi haluttiin, että Sateenkaarella kiinnitettäisiin pihapiirin siisteyden huomiota. Kuten aikaisemmassa luvussa totesin Sateenkaaritalon pihan siisteyden kuuluvan heille ja tontin ulkopuolisen siisteyden kaupungille, voi tähän resurssien mukaan koittaa puuttua. Yhteisenä tekemisenä voi koittaa järjestää ”roskaretken”, kuten Luontoliitto ehdottaa osana Ylen Miljoona roskapussia- kampanjan aikana, mikä järjestettiin vuosina 2023 ja 2024 (Luontoliitto 2025).

7 POHDINTA

Luvussa käydään läpi opinnäytetyön luotettavuus ja sen eettisyys. Luvussa on lisäksi tilaajan palaute ja omat loppusanat.

7.1 Luotettavuus

Hyvä validiteetti tarkoittaa tutkimuksen tulosten pätevyyttä. Validiteetti tutkimuksessa merkitsee sitä, kuinka hyvin toteutetussa tutkimuksessa mitataan, sitä mitä sen on tarkoitus mitata. (Ruusu vuori, Nikander & Hyvärinen 2015, luku ”Analyysin validiteetti ja reliabiliteetti”) Opinnäytetyön tarkoituksen oli kartoittaa tilaajalle naapuruston asenteita Sateenkaaritaloa ja sen toimintaa kohtaan. Kyselyn tuottamat tulokset ovat paikkansa pitäviä, niitä voidaan yleistää samakaltaisten tutkimusten rinnalla. Kyselyn anonymisointi lisää validiteettia, sillä se antaa osallistujalle mahdollisuuden rehellisyyteen ilman riskiä tunnistamiseen. Kyselyn tulokset heijastavat opinnäytetyön tietoperustaa.

Tähän kohtaan voidaan todeta, että kyselyn jakaminen Facebookin ryhmässä voi jättää kohderyhmän ulkopuolelle ihmisiä. Kaikilla ei ole kyseistä sosiaalisen median sovellusta tai he eivät kuulu ryhmään, jossa kysely jaettiin. Teoriassa on myös mahdollista, että kyselyyn olisi vastannut ihmisiä, keillä ei ole mitään kytköstä Linnanpeltoon. Kyselyyn oli kuitenkin sisällytetty kysymys, missä kysyttiin vastaajan kytköstä Linnanpeltoon ja kaikilla vastaajilla oli jonkinlainen kytkös alueeseen.

Reliabiliteetti tutkimuksessa puolestaan tarkoittaa tutkimuksen luotettavuutta ja kuinka toistettavia ja johdonmukaisia saadut tulokset ovat. Reliabiliteetti on vahva, kun tutkimuksen tuloksissa on samankaltaisuuksia, eikä tuloksien vaihtelu ole suurta, jos tutkimus toteutetaan samalla menetelmällä uudestaan. (Ruusu vuori, Nikander & Hyvärinen 2015, luku ”Analyysin validiteetti ja reliabiliteetti”.) Verkkokyselyssä reliabiliteettia voi heikentää se, että sitä on mahdollista jakaa kohderyhmän ulkopuolelle, eikä kukaan valvo, vastaako sama osallistuja kahdesti.

Kyselyn tuottamaa aineistoa on käsitelty luottamuksella, eikä siihen ole pääsyt käsiksi opinnäytetyötä tekevän lisäksi muut. Aineistoa voidaan käyttää jatkossa tilaajan toimesta, jos tämä sitä haluaa. Siinä tilanteessa opinnäytetyötä tekevä pitää huolen aineiston anonyymiyden pysymisestä. Opinnäytetyön tekemisen ajan on pidetty huoli, että työ noudattaa Humanistisen ammattikorkeakoulun eettisiä ohjeistuksia.

7.2 Tilaajan palaute

Tilaaja oli tyytyväinen kyselyyn vastanneiden määrään ja piti otantaa luotettavan, vaikka Sateenkaaritalo vaikuttaa vain pienellä alueella Linnanpellolla. Tilaaja piti tuloksia positiivisina ja tulee toteuttamaan tulevaisuudessa kyselyn aineistossa nousseita kehitysehdotuksia, jotta voivat vähentää Sateenkaaritalon stigmaa. Opinnäytetyötä tilaaja arvioi voitavansa mahdollisuuksien mukaan käyttää myös tulevaisuudessa, kun hakevat uusia hankkeita ja kehittävät toimintoja myös muilla alueilla. Opinnäytetyöstä tilaaja saa mielestään hyvää tukea muille alueille toimintaa suunniteltaessa ja voivat hyödyntää sitä, mikäli uusilla alueilla nousee keskustelua ja ennakkoluuloja toimintoja kohtaan. Samalla tilaaja koki saaneensa tietoa päihdeongelmaisiin liittyvistä stigmoista.

7.3 Lopuksi

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää Linnanpellon naapuruston asenteita Sateenkaaritaloa kohtaan ja tuottaa tilaajalle kehitystyön tueksi erilaisia toimenpiteitä. Toimenpiteet pohjautuivat kyselystä tulleeseen aineistoon ja vastaajien huomaamiin kehityskohteisiin. Koen opinnäytetyössä onnistuneeni molemmissa tavoitteissa ja kertoneeni niistä laaja-alaisesti.

Ajankohtaisen tästä opinnäytetyöstä tekee tämänhetkiset leikkaukset yhteiskunnassamme, mitä on kohdistettu pääosin heikommassa asemassa oleviin ihmisiin tai heidän käyttämiin palveluihinsa. Esimerkiksi Sosiaali- ja terveysjärjestöjen valtionavustukset pienenevät vuoteen 2024 verrattuna vajaalla 80 miljoonalla (Sosiaali- ja terveysministeriö 2024). Järjestötoiminnalta leikkaaminen vaarantaa Sateenkaaritalon kaltaisten palveluiden toiminnan ja niiden tarjoaman avun. Suomessa on myös viime vuosina avoimesti puhuttu huumeiden käyttöhuoneista ja sellaisten perustamisten mahdollisuuksista. Tällaisella kyselyllä saataisiin nopeasti selvitettyä asuinalueiden asenteita esimerkiksi käyttöhuoneiden kohdalla.

Kuten luotettavuudessa totesin, että opinnäytetyö on yleistettävissä ja sen vuoksi se voitaisiin suorittaa suuremmalle kohderyhmälle palvelun samaa tai samankaltaista tietoperustaa. Päihteiden käytön kasvaessa, on hyvä keskittyä myös yksilön lisäksi yhteisö- ja yhteiskuntatasolle. Tällaisen työn tekeminen edistää yhdenvertaisuutta ja osallisuutta päihteiden käyttäjien yhteisössä. Sekä minä että tilaaja olimme tyytyväisiä tähän työhön ja sen tuottamiin tuloksiin.

LÄHTEET

Asetus päihde- ja riippuvuustyöstä 1280/2022 24§.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>

Clair, Matthew 2018. Stigma. Harvard University.
https://scholar.harvard.edu/files/matthewclair/files/stigma_finaldraft.pdf

Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry 2025a. Ehkäisevän päihdetyön järjestöverkosto. Viitattu 26.1.2025. <https://ehyt.fi/ehyt-ry/verkostot-ja-kansainvalinen-yhteistyö/ehkaisevan-paihde-työn-järjestöverkosto/>

Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry 2025b. Mitä on ehkäisevä päihdetyö? Viitattu 23.1.2025. <https://ehyt.fi/paihde-peli-info/mita-on-ehkaiseva-paihde-työ/>

Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry 2022. Mitä on ehkäisevä päihdetyö? Opas kunta- ja aluevaltuutetuille. Viitattu 10.2.2025. <https://ehyt.fi/wp-content/uploads/2022/05/Mita-on-ehkaiseva-paihde-työ-opas-kunta-ja-aluevaltuutetuille-2022-web-s.pdf>

Harm reduction international 2025. What is harm reduction? Viitattu 6.1.2025. <https://hri.global/what-is-harm-reduction/>

Heikkilä, Tarja 2014. Tilastollinen tutkimus. (E-kirja.) Helsinki: Edita Publishing.

Heikkinen-Peltonen, Riitta & Innamaa, Marja & Virta, Marju 2014. Mieli ja terveys. (E-kirja.) Helsinki: Edita Publishing.

Humanistinen ammattikorkeakoulu 2024. Humakin opinnäytetyöopas, AMK perustutkinto. Opinnäytetyön eettiset ohjeet. Viitattu 27.1.2025 <https://humak.libguides.com/c.php?g=684696&p=4899527>

Hurme, Toivo 2002. Harmin paikka? Haittojen vähentämisen käsitteellinen ongelmallisuus huumeapolitiikassa. Yhteiskuntapolitiikka 67, 5/2002, 415–422. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201209116838>

Joutsenlahti, Sanni 2024. Aidosti toimiva ja asiakaslähtöinen palvelujärjestelmä. Blogikirjoitus 6.6.2024. <https://sininauhaasaatio.fi/aidosti-toimiva-ja-asiakaslahtoinen-palvelujarjestelma/>

Kallinen, Timo & Kinnunen, Taina 2021. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Aineiston tuottaminen. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 16.1.2025. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-prosessi/aineiston-tuottaminen/>

Kallinen, Timo & Kinnunen, Taina 2021. Etnografia. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto Viitattu 12.2.2025. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>

Kallinen, Timo & Kinnunen, Taina 2021. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Teoksessa Kirsi Juhila (toim.) Laadullinen tutkimus ja teoria. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 13.1.2025. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/mita-on-laadullinen-tutkimus/laadullinen-tutkimus-ja-teoria/>

Kuopion kaupunki 2025. Katualueiden kunnossa- ja puhtaanapito. Viitattu 5.2. 2025. <https://www.kuopio.fi/asuminen-ja-ymparisto/katualueet/katujen-kunnossa-ja-puhtaanapito/>

Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä 523/2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150523>

Leemann, Lars & Hämäläinen, Riitta-Maija 2015. Matalan kynnyksen palvelut. Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke (Sokra). Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. <https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/sokra>

Luontoliitto 2025. Lähde roskaretkelle ja auta keräämään miljoona roskapussia. Viitattu 2.3.2025. <https://luontoliitto.fi/lahde-roskaretkelle-ja-auta-keramaan-miljoona-roskapussia/>

Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti, Teemu 2015. Kehittämistyön menetelmät: uudenlaista osaamista liiketoimintaan. (E-kirja.) Helsinki: Sanoma Pro Oy

Opintopolku 2025. Kokemusasiantuntija. Viitattu 26.1.2025. <https://opintopolku.fi/konfo/fi/koulutus/1.2.246.562.13.00000000000000002866>

Perälä, Riikka 2012. Haittojen vähentäminen suomalaisessa huumehoidossa: Etnografinen tutkimus huumeongelman yhteiskunnallisesta hallinnasta 2000-luvun Suomessa. Väitöskirja. Viitattu 16.1.2025. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-10-7640-4>

Rovamo, Essi & Toikko, Timo 2019. Päihde- ja mielenterveystyöhön kohdistetut negatiiviset asenteet ja assosiativinen stigma. Yhteiskuntapolitiikka 3/2019, 281–291. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2019061220162>

Ruusuvuori, Johanna & Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti 2015. Haastattelun analyysi. (E-kirja) Tampere: Vastapaino.

Sininauhasäätiö 2025. Tunnista ja pura stigmoja. Materiaali. Viitattu 26.1.2025. <https://sininauhasaatio.fi/wp-content/uploads/2023/10/paihdepaivat-tunnista-ja-pura-stigmoja.pdf>

Sirkkulanpuiston toimintayhdistys ry 2024a. Historia, SIRKKULANPUISTO, 40 vuotta urauurtavaa kansanterveys- ja sosiaalityötä Kuopiossa. Viitattu 21.8.2024. <https://sirkkulanpuisto.nettisivut.fi/historia/>

Sirkkulanpuiston toimintayhdistys ry 2024b. Sateenkaaritalo, tuettua asumista ja toimintaa. Viitattu 22.8.2024. <https://sirkkulanpuisto.nettisivut.fi/asumispalvelut/sateenkaaritalo/>

Sirkkulanpuiston toimintayhdistys ry 2024c. Onni-toiminta. Viitattu 22.8.2024. <https://sirkkulanpuisto.nettisivut.fi/hankkeet/onni-toiminta/>

Sosiaali- ja terveysministeriö 2024. Järjestöavustukset pienentyvät osana valtiontalouden säästöjä. Viitattu 7.3.2025. <https://stm.fi/-/jarjestoavustukset-pienentyvat-osana-valtiontalouden-saastoja>

Sosiaali- ja terveysministeriö 2025. Päihde- ja riippuvuustyön palvelut. Viitattu 15.1.2025. <https://stm.fi/paihdepalvelut>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023a. Keskeiset käsitteet. Viitattu 27.11.2024. <https://thl.fi/aiheet/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/ehkaiseva-paihdeyty/mita-ehkaiseva-paihdeyty-on/keskeiset-kasitteet>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023b. Kokemusasiantuntijuus ja vertaistuki. Viitattu 26.1.2025. <https://thl.fi/aiheet/mielenterveys/mielenterveyspalvelut/kokemusasiantuntijuus-ja-vertaistuki>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2025. Stigma ja syrjintä. Viitattu 26.1.2025. <https://thl.fi/aiheet/mielenterveys/mielenterveyden-edistaminen/stigma-ja-syrjinta>

Tietoarkisto 2025. Aineistohallinnan käsikirja. Tunnisteellisuus ja anonymisointi. Viitattu 10.2.2025. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/aineistohallinta/tunnisteellisuus-ja-anonymisointi/>

Törmä, Sinikka 2009. Matala kynnys – pelkkä retorinen lupaus? Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti 17(2), 164–169. <https://journal.fi/janus/article/view/50514>

Vehkalampi, Kimmo 2019. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Viitattu 26.1.2025. <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/bc1c2c8a-0eb8-4881-ba8f-510ce386b810/content>

LIITTEET

Liite 1 kyselylomake

Sateenkaaritalo-naapurustokysely

 Pakolliset kysymykset merkitty tähdellä (*)

Sateenkaaritalon-naapurustokysely.

Kysely on tarkoitettu tarkastelemaan Sateenkaaritaloa naapuruston näkökulmasta. Kysely on anonymi, eikä siihen vastanneita pystytä tunnistamaan.

Kyselyn tuloksia hyödynnetään Humanistisen ammattikorkeakoulun yhteisöpedagogitutkinnon opinnäytetyössä.

Kysely on auki 17.1.-23.1.2025.

Aineiston käsittelijän yhteystiedot:

Ella Nyysönen ella.nyysonen(at)humak.fi

Suuret kiitokset vastauksita jo etukäteen.

Seuraava

 Pakolliset kysymykset merkitty tähdellä (*)

Mikä Sateenkaaritalo on ja mitä siellä tehdään?

Sateenkaaritalolla on kahdeksan asuntoa, jotka on tarkoitettu tuettua asumista tarvitseville päihde- ja mielenterveysongelmista kärsiville aikuisille.

Asumispalveluiden lisäksi talolla toimii Onni-toiminta, minkä tarkoituksena on auttaa ihmistä yhteiskunnallisessa kiinnittymisessä ja osallisuuden vahvistamisessa.

1. Tiesitkö Sateenkaaritalon olemassa olosta entuudestaan? *

- Kyllä
 En

2. Tiesitkö millaisia palveluita Sateenkaaritalo tarjoaa asiakkailleen? *

- Kyllä
 En
 Jossain määrin

3. Oletko kohdannut Sateenkaaritalon asiakkaita? *

- Kyllä
 En
 En ole varma
 En halua sanoa

4. Millainen kohtaaminen oli? (Voit valita useaman kuin yhden) *

- Neutraali
 Positiivinen
 Jännittävä tai muulla tavalla kielteinen
 Jokin muu mikä?

3. Oletko kohdannut Sateenkaaritalon asiakkaita? *

- Kyllä
 En
 En ole varma
 En halua sanoa

5. Voit valita syyn tai syytä, miksi et ole kohdannut talon asiakkaita. *

- Pelon ja turvattomuuden tunteet
 En ole tiennyt Sateenkaaritalosta aikaisemmin
 Olen ohittanut paikan
 Asiakkaita ei ole tullut vastaan
 En ole käynyt talon lähetyvillä
 Jokin muu, mikä?

6. Oletko kohdannut Sateenkaaritalon henkilökuntaa *

- Kyllä
 En
 En osaa sanoa
 En halua sanoa

7. Millainen kohtaaminen oli? (Voit valita useamman kuin yhden) *

- Neutraali
 Positiivinen
 Jännittävä tai muulla tavalla kielteinen
 Jokin muu mikä?

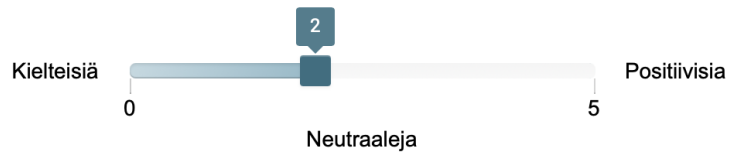
6. Oletko kohdannut Sateenkaaritalon henkilökuntaa *

- Kyllä
 En
 En osaa sanoa
 En halua sanoa

8. Voit valita syyn tai syitä mksi et ole kohdannut talon henkilökuntaa. *

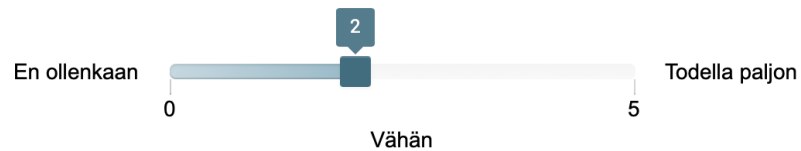
- Pelon ja turvattomuuden tunteet
 En ole tiennyt Sateenkaaritalosta aikaisemmin
 Olen ohittanut paikan
 Henkilökuntaa ei ole tullut vastaan
 En ole käynyt talon lähetyvillä
 Jokin muu, mikä?

9. Tuntemukseni Sateenkaaritaloa ja sen toimintaa kohtaan ovat? *

10. Halutessasi voit perustella edellisen kysymyksen vastausta.

11. Koetko, että Sateenkaaritalon toiminnasta on aiheutunut sinulle häiriötä? *

12. Halutessasi voit perustella edellisen kysymyksen vastausta.

13. Koetko Sateenkaaritalon toiminnan hyödylliseksi? *

14. Halutessasi voit perustella edellisen kysymyksen vastausta.

15. Sukupuoli *

- Nainen
 Mies
 Muu
 En halua vastata

16. Ikä *

- Alle 18-vuotias
 18-20
 21-30
 31-40
 41-50
 51-60
 Yli 60-vuotias

17. Kytkökset Linnanpellolle *

- Asun Linnanpellolla
 Työskentelen Linnanpellolla
 Olen joskus asunut Linnanpellolla
 Muu, mikä?

18. Minkälaista kehitystä sinä haluaisit nähdä tulevaisuudessa Sateenkaaritalolta?

19. Lopuksi voit tuoda esiin muita aiheeseen liittyviä huomioita tai ajatuksia, jos sellaisia on.

20. Vastaajan suostumus *

- Olen ymmärtänyt, että vastauksiani käytetään Humanistisen ammattikorkeakoulun opinnäytetyössä ja Sateenkaaritalon toiminnan kehittämisessä. Haluan lähettää vastaukseni.

Liite 2. Facebookissa julkaistu kysely.

Moikka!

Teen opinnäytetyötäni Sirkkulanpuiston toimintayhdistys ry:lle ja nyt tarvitsisin teidän apua. Opiskelen Humanistisessa ammattikorkeakoulussa yhteisöpedagogiksi ja osana opinnäytetyötä toteutan Sateenkaaritalolle naapurusto-kyselyn.

Tarkoituksena on keskittyä Sateenkaaritaloon naapuruston näkökulmasta ja tutkia toiminnan näkymistä talon ulkopuolelle sekä kehittää talon toimintaa.

Kysely on anonymi, eli ketään ei voida tunnistaa vastauksista ja vain minä käsittelen kyselystä tullutta aineistoa.

Suuret kiitokset etukäteen vastauksista ja avusta!

Terveisin
Ella Nyysönen

<https://link.webpolsurveys.com/S/847B33DBB71BB333>